נט: מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

עין משפט נר מצוה

נמ ב ג ד ה מ"י סם סלמה ב:
סמ ו מ"י סם ס"ו הלכה ט:

רבינו גרשום

מעשירי: אף תשיעי אינו קדוש. שאינו נאכל אלא במומו. אפיסא דמחניתין מיירי: אלא א"כ נעקר שם העשירי הימנו. מעשירי דלא קרא לעשירי עשירי אבל קראו עשירי לדאי עשירי התשיעי חולין: והדין נותן ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב. כדאמרינן במתניתין ואחד עשר קרב שלמים אינו קדוש האחד עשר אלא א"כ נעקר שם העשירי ממנו מן העשירי כדתנן קרא לחשיעי עשירי ולעשירי עשירי: והיא הנותנת. כלומר מאותו דין שאתה מביא נלמד שהתשיעי ליהוי קדוש אע"פ שלא נעקר שם עשירי מעשירי: דאיברר ליה עשירי שכבר יצא. דאמתי לא איברר ליה עשירי שעדיין לא יצא קדוש תשיעי אע"ג דלא נעקר שם עשירי ממנו אלא קרא לו שם אחד שנשאר בדיר: לאו דאיפטרו במנין הראוי. שכשיצאו מן הדיר עדיין נשאר בדיר שהיה יכול לחשלים מנין: ודילמא. מהכא לא מצית דרילמא מהנהו מניין קאמר דקפץ לתוכו הנהו דכבר עישר עליהו: והוא לא מצית אמרת. דהדר קחני לה כן המעושרין אלמא דהאי מנין דקאמר דלאו מעושרין נינהו: ודלמא מאי מן המעושרין דקאמר שקפץ מעשר עצמו לתוכו: דיקא נמי דקתני ירעו. דכולהו הוי ספק מעשר. והאי מן המנויין דקאמר מהנך דכבר עישר עליהן ואכתי לא מצי חליף מהכא דמנין הראוי פוטר: אלא אמר רבא מקרא חליף דכתיב יעבר ולא שכבר עבר: אם מן המנויין מת. מאותן שיצאו מן הדיר מה בכך פונה ומשלים עליהם ועל אותו שמת עד שיהו עשרה ריפרים אחד: ואם משאינן מנויין מת. מהנך שבדיר: מנויין שיצאו לחוץ פטורין. שפטרן מנין הראוי שבשעה שיצאו עדיין לא מת והיה ראוי להשלים מניינן לעשרה ושאינן מנויין אותן שנשתיירו בדיר הארבע׳ לא ניטרו אלא מצטרפין לגורן אחד לעשרו עם שאר בהמות: ואם לאו. שלא יצאו בפתח שיצאו ששה אלא בפתח ארבעה דהשתא הוו שמונה ולא חזו למעשר: הששה שיצאו ראשונים פטורין. משום דבשעה שיצאו מן הדיר נשתייר בדיר מנין הראוי להשלימן לעשרה והנך ארבעה ואיגך ארבעה מצטרפין לגורן אחד: יצאו ארבעה. תחלה בפתח זה כו׳: נוטל אחד למעשר והשאר פטורין. אפילו אותן ארבעה שיצאו תחלה משום דאינהו נפטרו במנין הראוי ואם לאו. שלא יצאו אלא בפתח הארבעה ד׳ ראשונים וד׳ שניים פטורין משום דנשתייר בדיר שראוי להשלימן: והנך ד׳ אחרונים מצטרפין לגורן אחד: אם אותן ששה כולם בפתח אחד יצאו. או בפתח ד׳ ראשונים או בפתח ד׳ שניים הוו ד׳ ונוטל מהן אחד והשאר פטורין כולן אפילו אותן ד׳ שלא יצאו הוי בפתחן משום דאותן [ד׳ שניים נמין] כי יצאו הוו להו מנין הראוי

אף התשיעי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו והדין נותן ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו תשיעי שאין עושה קדושה ליקרב אינו דין שאם נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא היא הנותנת אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא תשיעי שאינו עושה קדושה ליקרב אע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו אי נמי אחד עשר דאיברר ליה עשירי אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא לא תשיעי דאכתי לא איברר ליה עשירי ואע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו [6]תו לא מידי אמר רבא מנין הראוי פוטר מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתנן קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין מנויין גופייהו דאיפטרו [6]לאו במנין הראוי ודלמא דעשר [6] עילוייהו ההיא לא מצית אמרת הא תני מן המעושרין לתוכן ודלמא מאי מעושרין מעשר דוקא דיקא נמי דקתני ירעו אלא אמר רבא אמר קרא [7]יעבור ולא שכבר עבר מאי [8] שכבר עבר אי [9] דעשר עילוייהו צריכא [10] למימרא אלא לאו דאיפטרו להו במנין הראוי שמע מינה תניא כוותיה דרבא [11]היו לו עשרה טלאים והכנסין לדיר ומנה חמשה ומת אחד מהם אם מן המנויים מת מונה ומשלים עליהם [12]ואם משאינן מנויים מת מנויים פטורין ושאינן מנויים מצטרפין לגורן אחר ואמר רבא [13]היו לו י"ד טלאים והכנסין לדיר ויצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח זה וארבעה נשתיירו שם [14] אותם ארבעה אם בפתח הששה יצאו נוטל אחד מהם והשאר מצטרפין לגורן אחר ואם לאו ששה פטורין וארבעה ארבעה מצטרפין לגורן אחר [15]יצאו ארבעה בפתח זה וששה בפתח זה ונשתיירו שם ארבעה אם אותם ארבעה בפתח [16] הששה יצאו נוטל מהם אחד והשאר פטורים ואם לאו ארבעה וששה פטורים וארבעה מצטרפין לגורן אחר [17]יצאו ארבעה בפתח זה וארבעה בפתח זה ונשתיירו שם ששה אם אותן ששה יצאו בפתח אחד נוטל מהם אחד והשאר פטורים ואם לאו ארבעה [18] [18]פטורים וששה מצטרפין לגורן אחר מאי קמ"ל דמנין הראוי פוטר והאמר רבא חדא זמנא מהו דתימא ודאי מנין הראוי אמרינן ספק מנין הראוי דחזי להכא ודחזי להכא לא אמרינן קמ"ל ואמר רבא היו לו חמשה עשר טלאים [19]לא יאמר אברור עשרה ואכניסם לדיר ואטול מהם אחד והשאר פטורים אלא כונסן לדיר ומוציא עשרה ונוטל מהם אחד והשאר מצטרפין לגורן אחר תניא נמי הכי היו לו חמשה עשר טלאים לא

רש"י כת"י

אף הכי. דאם קרא לאחד עשר עשירי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם מעשר מן העשירי שלא קרא לעשירי עשירי אלא תשיעי וכדאמרינן לקמן (ס.) זה הכלל כל שלא נעקר וכו׳ וכפופא דהך כריתא מפרש טעמא משום דאחד עשר עושה קדושה ליקרב ג"כ אף תשיעי אם קראו עשירי (לא מ) יהא נאכל אלא במומו אע"כ נעקר שם העשירי מן העשירי כגון שקראו אחרינן דהתשיעי מונין והדין נותן (ג) גבי תשיעי נמי בעינן דליהוי נעקר שם עשירי ממנו כלומר מן העשירי עצמו: ליקרב. כדאמרינן לקמן (שם) אאם קרא לאחד עשר עשירי קרב שלמים ומפקינן מקרא (פ:) ואע"פ שהוא חמור כל כך אינו קדוש אלא ג"כ נעקר מן העשירי תשיעי וכדאמרינן לקמן זה הכלל כו׳: תשיעי. שהוא קל כל כך: שאינו עושה קדושה ליקרב. אע"פ שקראו עשירי אינו קרב אלא קדוש להא עלמא גרידא דאינו נאכל אלא במומו כדלקמן (ס.) אינו דין וכו׳: מי לא לא. ליהוי קדוש כלל: היא הנותנת. מהדר הש"ס דוודאי גבי תשיעי דין הוא דאע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו דלהוי מן קדושה שלו אמוהה דגבי אחד עשר דין הוא דאי נעקר אין אי לא לא משום דקדושה דאי נעקר אין אי לא לא משום דקדושה אינו אמוהה היא שהרי קרב כדלקמן (לכ) דין הוא דבעינן עקירה עד דמיחול ע"ל (ב) ההיא קדושה ממורה: אכל תשיעי. דקדושתו קלה דאינו קדוש ליקרב אלא שלא יהא נאכל אלא במומו דין הוא דהכיא קדושה קלה מיחול בדבר קל כגון דקראו עשירי ואע"ג דלא נעקר שם מעשר מן העשירי עצמו: אי נמי. אימא (ד) למימר טעמא אחרינא: י"ל דאיברר ליה עשירי. שכבר יצא העשירי קודם שיצא האחד עשר ונכרר מעצמו שהוא מעשר ולהכי דין הוא דלא ליהוי אחד עשר קדוש אע"פ שקראו עשירי אלא"כ נעקר שם מעשר מן העשירי דלאחר עשירי גמור היכי אמשר מעשר עשירי אחר כסמוך לו: אע"ג דלא (ד) נעקריה. ואזיל וקראו עשירי לזה: מו מ מידי. ליכא למימר בהאי דינא דקאמר היא הנותנת דוודאי דין הוא דמיהוי קדוש אע"ג דלא נעקר: מנין הראוי פוטר. שאם היה לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה תשעה (ג) לו שמונה ומת אחד מן הנשארים בדיר לו יצא תשעה אחר שלא נתקדש העשירי פטורין אלו שמנה כגון משום דהוו מנין הראוי דבשעה שנמנלן היו רואין אלו שבדיר לצאת ולהתעשר העשירי עם אלו (ו) ד)למנין דהשתא משמע לן דהייהו מאותו מנין שלא גמר עדיין שלא מנה אלא תשעה לו שמנה כדפרישנא לעיל: לאוכן. בדיר כולן פטורין משום דלהיערב דהיהו שמנין כגר פטורין אע"פ שעדיין לא עשר עליהן: ודילמא דעשר עליהו. והיינו מן המנויין כלומר מאותן שמנה ועשר עליהן: מעשר (ה). כלומר מן המעשרות עלמן: ירעו. משום דכל חד וחד ליכא לספוקי דהייהו הוא המעשר: אלא לאו דאיפטרו וכו׳. דהכי משמע ולא שכבר עבר דראוי דבשעה שעבר היה ראוי להתעשר מאלו שבדיר דהוהו ודאי משום דאיפטרו במנין הראוי: ומנה חמשה. (ח)לאו דוקא נקט ה׳: מנוין פטורין. משום דהוו מנין הראוי: כפתח זה. שהיה לדיר שני פתחים: נוטל אחד מהם. (ו) יב) דהואיל ויצאו עשרה כאותו פתח: והשאר. הארבעה שיצאו בפתח אחר מצטרפין לגורן אחר דכמנין הראוי לא אפשר למפטריהו להני משום דשבעה שיצאו בפתח אחד (ח) לא היה מנין ראוי דלא אפשר לאיפטרויפי לד׳ דליהוו כני עשרה: ואם לאו. שלא יצאו הארבעה בפתח הששה אלא או נשתיירו בדיר או יצאו בפתח הארבעה אחרים: ארבעה ראשונים וששה פטורין. משום דכי יצאו הארבעה תחלה הוו מנין ראוי דאתמי דאשתייר בדיר עשרה שראוין להצטרף להם ועשר עליהם ואחרונים שנשתיירו או יצאו בפתח אלישי מצטרפין לגורן אחר: אם אותן שבה שנשתיירו יצאו בפתח אחד: כלומר בפתח הארבעה הראשונים או בפתח אחר: הוו ד׳ נמי אלו אותן ד׳ אחרונים דלא הוו מנין ראוי דאתמי דאשתייר בדיר עשרה שראוין להצטרף להם ועשר עליהם ואחרונים שנשתיירו או יצאו בפתח אלישי מצטרפין לגורן אחר: אם אותן ששה כולם בפתח אחד יצאו: כלומר בפתח הארבעה הראשונים שנשתיירו בדיר ד׳ אחרונים הוו ד׳ ונוטל אחד מהם: אם אותן ד׳ אחר